

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเอง ในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิต นับตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่วัยแรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะทำให้อารมณ์และประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้ทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (พระธรรมปิฎก, 2539) หากแต่ในความเป็นจริงแล้วนั้น การศึกษายังไม่สามารถตอบสนองให้คน คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ดังจะเห็นได้จากการที่ รัฐใช้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนและประเทศ ผลที่ได้จากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา สร้างความเจริญทางด้านตัวเลขเศรษฐกิจไว้มาก แต่ก็สร้างปัญหาตามมาไม่น้อย ทั้งๆ ที่การศึกษา ควรจะทำให้คนเราพัฒนาเจริญองอกงามในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะปัญหาการเพิ่มหนี้ระดับรากหญ้า การกระจายรายได้ที่ยังไม่เป็นธรรม ปัญหาคนจนคนเร่ร่อนจำนวนมากในสังคมที่พึ่งพาตนเอง ไม่ได้ ปัญหาเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มจะขาดคุณธรรมมากขึ้น ปัญหาความรุนแรงในสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่ยั้งคิด นอกจากนี้การเน้นความ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดของการพัฒนาที่เชื่อมั่นในเรื่องความ มั่นคง ร่ำรวย ใช้เงินวัดความเจริญ คนจนจึงถูกทำให้เป็นคนจน ความคิดในทำนองนี้ได้ฝังราก ลึกอยู่ในจิตสำนึกของคนส่วนใหญ่ กลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาเป็นเป้าหมายที่ผู้คน ยากจนทั้งหลายต้องดิ้นรนไปให้ถึงความมั่นคง ร่ำรวย ไม่ว่าจะในระดับปัจเจกชนหรือระดับ รัฐบาล (ชัยศ อิมสุวรรณ, 2542) จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้จัดการศึกษาต้องคิดทบทวนว่าการ จัดศึกษาในรูปแบบใดจึงจะสามารถทำให้คนมีความมั่นคงทางความคิด รู้จักวิถีคิดและหาจุดยืน ของตัวเองได้ตามสภาพที่แท้จริง การศึกษาในรูปแบบนั้นคงจะต้องอาศัยแหล่งความรู้และ ทรัพยากรด้านวิชาการมากมาย ความร่วมมือจากหน่วยงานที่หลากหลาย

แหล่งความรู้และทรัพยากรด้านวิชาการที่มีอยู่ในทุกท้องถิ่นและชุมชน คือ โรงเรียนใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนเหล่านี้เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาให้กับ เยาวชนในท้องถิ่น หากแต่การศึกษาในระบบที่จัดขึ้นในโรงเรียนที่ทำหน้าที่เพียงให้ความรู้ด้าน วิชาการนั้นยังไม่สามารถทำให้เยาวชนก้าวทันตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม โรงเรียนสมัยใหม่จึงควรจัดการศึกษาในรูปแบบผสมผสานทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษา-

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอันจะก่อให้เกิดรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิต ดังเช่นที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ว่า ...

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าครูอาจารย์และบุคลากรในโรงเรียนนั้นจัดเป็นบุคคลที่มีความรู้สามารถเป็นวิทยากรให้ความรู้คนในชุมชนได้ และผลที่เกิดจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็ส่งผลให้ชุมชนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามที่โรงเรียนต้องการ การจัดการศึกษาอาจจะทำให้คนและชุมชนนั้นเข้มแข็งหรืออาจจะทำให้คนและชุมชนนั้นอ่อนแอก็ได้ อีกทั้งโรงเรียนยังเป็นสถาบันที่กระจายอยู่ทั่วประเทศในทุกชุมชน ทุกตำบล จึงนับว่าเป็นสถาบันหนึ่งที่อยู่ใกล้ชุมชนย่อมจะรับรู้ความต้องการและปัญหาของเด็กนักเรียนและคนในชุมชนเป็นอย่างดี

อันที่จริงแนวความคิดที่จะพัฒนาสถาบันการศึกษาให้เป็นองค์กรที่มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการจัดการศึกษาที่ตอบสนองกับความต้องการและปัญหาของคนในชุมชนเพื่อคนในชุมชนนั้นไม่ใช่แนวความคิดใหม่ หากแต่แนวความคิดนี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการศึกษาชุมชน ซึ่งได้มีการดำเนินการมาเป็นเวลานานแล้วในต่างประเทศ โดยตำราบางเล่มเชื่อว่าประเทศเดนมาร์กเป็นประเทศแรกที่เริ่มดำเนินการ ซึ่งก่อตั้งครั้งแรกประมาณปี ค.ศ. 1844 (Borish , 1991) จัดในรูปแบบของโรงเรียนมัธยมแบบชาวบ้าน (THE FOLK HIGH SCHOOL) ต่อมาก็มีประเทศอื่นๆ ทั่วโลกนำมาแนวคิดนี้มาปรับใช้ตามๆ กันมา เช่น ประเทศสวีเดน (Christie , 1998) ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีแนวคิดโรงเรียนชุมชน (The Community School) ซึ่งนำแนวคิดมาจากประเทศเดนมาร์กเช่นกัน และในประเทศไทยเองก็ได้เคยนำแนวคิดดังกล่าวมาปฏิบัติใช้แล้วเช่นกัน ซึ่งเกิดจากการส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงไปศึกษาดูงานจากประเทศต่างๆ หลังจากนั้นก็ได้นำแนวความคิดในการจัดโรงเรียนชุมชนจากการศึกษาดูงานประเทศต่างๆ มาวางแผน ซึ่ง อุ่นตนา พงศ์ (2523 : 183) กล่าวถึง ความเป็นมาของโรงเรียนชุมชนในประเทศไทย ว่า ประเทศไทยได้นำแนวความคิดในการจัดโรงเรียนชุมชนจากประเทศต่างๆ มาวาง “ โครงการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชน ” และเริ่มทดลองดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2505 ในภาคการศึกษา 10 ซึ่งมีจังหวัดอุบลราชธานี มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ดและนครพนม จังหวัดละ 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 25 โรงเรียน เมื่อโอนการศึกษาประชาบาลไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปี พ.ศ. 2509 โครงการปรับปรุงโรงเรียนชุมชนได้หยุดชะงักลงไประยะหนึ่ง ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้เสนอโครงการนี้ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 3 (2515 - 2519) และในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2515 สภการบริหารคณะปฏิวัติมีมติอนุมัติโดยเปิดโรงเรียนชุมชนจังหวัดละ 1 โรงเรียน ในปี 2515 และในปี 2516 ให้เปิดอีกจังหวัดละ 1 โรงเรียน และให้ประเมินผลในปี 2516

เมื่อสภาบริหารคณะปฏิวัติลงมติให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานตามโครงการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชนแล้ว กรมการปกครองได้ให้จังหวัดต่างๆ พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัดละ 1 โรงเรียน ยกเว้น 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 26 โรงเรียน รวมเปิดดำเนินการปี 2515 จำนวน 93 โรงเรียน พร้อมกันนั้น กรมการปกครองได้วางโครงการอบรมผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับโรงเรียนชุมชน รวม 3 รุ่น ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครบุรี และปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกจังหวัด นายอำเภอท้องที่ที่ดำเนินงานตามโครงการ สำหรับปี 2516 ก็ได้ให้จังหวัดต่างๆ ดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อจัดให้เป็นโรงเรียนชุมชนเพิ่มอีกจังหวัดละ 1 โรงเรียน รวม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 27 โรงเรียน เป็น 94 โรงเรียนและได้จัดอบรมผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนชุมชน จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นได้ว่าในอดีตประเทศไทยเราเองก็ได้เคยดำเนินการโครงการโรงเรียนชุมชนมาแล้วระยะหนึ่ง และมาในบัดนี้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดโอกาสให้สามารถนำแนวคิดโรงเรียนชุมชนและการศึกษาชุมชนมาปฏิบัติใช้ได้จริงในหลายมาตรา ดังเช่น

ในหมวดที่ 2 มาตรา 12 ว่า...

นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

ในหมวดที่ 3 มาตรา 15 ว่า...

... สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ (คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย) และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์ทำงาน

ในหมวดที่ 8 มาตรา 58 ว่า...

ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการศึกษา

นอกจากนี้ ทวี ทิมจำ (2530 : 210) ได้อธิบายถึง ลักษณะที่ทำให้การดำเนินงานโรงเรียนชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในด้านการดำเนินงานโรงเรียนชุมชน คือ การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกฎหมายหลายฉบับที่ให้โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมมือกันทำงานในด้านการเรียนการสอน และให้สิทธิ อำนาจองค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมดูแลการศึกษาในท้องถิ่นของตนเอง ดังที่ พรทิพย์ โภไคยอุดม (2544 : 2) กล่าวว่า กฎหมายโดย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ระบุไว้ในมาตรา 76 ว่า “ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน...” และให้ความสำคัญรวมไปถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยมาตรา 43 วรรคที่ 2 ว่า “ การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ” ซึ่งจากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นก็ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม และการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและสนองตอบความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐได้ แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมายที่บัญญัติไว้

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2542 ระบุหน้าที่ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ไว้ในมาตรา 67 ทั้งสิ้น 9 ข้อ คือ

- (1) จัดให้มีการบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- (2) รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะรวมถึงกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- (3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- (4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

และได้เน้นความสำคัญถึง เรื่องการศึกษา ไว้ในข้อ (5) ถึงข้อ (9) คือ

- (5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- (7) ค้ำครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- (9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณ หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในรายละเอียดมาตรา 41 ยังให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีอำนาจหน้าที่ สามารถจัดการศึกษาและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้นได้ด้วย ดังที่ว่า...

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า รัฐได้ให้ความสำคัญโดยการออกกฎหมายหลายฉบับรองรับการทำงานด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถทำหน้าที่โดยตรงต่อการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการในท้องถิ่น โดยพยายามให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ

อีกทั้งในปัจจุบันมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานจัดตั้งขึ้นใหม่ที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อวางนโยบายการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่ และคอยประสานงานส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม โดยการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามีลักษณะเป็นหน่วยสนับสนุน ส่งเสริมและกำกับการปฏิบัติในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของรัฐที่ต้องการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น และมุ่งหวังให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าในอดีตในรูปแบบของคณะกรรมการและผู้ร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

สำหรับการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนทั่วไปให้เป็นโรงเรียนชุมชนนั้น หากคนไม่เข้าใจจะนึกภาพว่าเป็นเรื่องใหญ่ ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย แต่ในทางปฏิบัติแล้วการปรับปรุงโรงเรียนทั่วไปให้เป็นโรงเรียนชุมชน มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียนหรือวิธีการเรียนการสอนแต่อย่างใดหากแต่ นำเอาสิ่งที่มีอยู่แล้วมาปรับปรุงให้ดีขึ้น และใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่ง ทวี ทิมจำ (2530 : 209) สรุปลักษณะและแนวทางที่จะปรับปรุงโรงเรียนทั่วไปให้เป็นโรงเรียนชุมชนไว้ ดังนี้

1. ปรับปรุงเนื้อหาวิชาในหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นอยู่ และความต้องการของชุมชน เช่น ในด้านสังคมศึกษา ให้สอนหนักไปทางขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ให้ทุกคนรักท้องถิ่น ในด้านการอาชีพก็สอนให้เกิดทักษะในการประกอบอาชีพที่ทำกันอยู่ทั่วไปในท้องถิ่นนั้นเป็นต้นว่า ท้องถิ่นที่ทำการประมงก็สอนวิถีทำการประมง ท้องถิ่นที่สอนการเกษตรก็เป็นท้องถิ่นที่ประชาชนทำการเกษตร

2. วิธีการเรียนการสอน จะให้ทุกคนเรียนรู้โดยการกระทำ และเห็นจากของจริงมากกว่า การได้รับคำบอกเล่าจากครู การสอนในโรงเรียนชุมชน ไม่จำเป็นต้องสอนในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว อาจนำนักเรียนไปสอนในหมู่บ้าน ไร่ ไร่ ไร่ หรือกลางทุ่ง แล้วแต่ลักษณะวิชาที่สอน ส่วนครูวิทยากร ให้ชาวบ้านซึ่งชำนาญในเรื่องนั้นมาสอนเด็กเป็นครั้งคราว เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูไปในตัวด้วย

3. ในโรงเรียนชุมชน นอกจากจะสอนเด็กในวัยเรียนตามปกติแล้ว นอกเวลาเรียนอาจเปิดสอนผู้ใหญ่ทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อให้คนแต่ละวัยได้เรียนรู้ต่อเนื่องกันไป เป็นการช่วยเหลือคนที่พ้นวัยเรียนไปแล้ว ทบทวนความรู้ เพิ่มทักษะการอ่าน การเขียนหนังสือ ตลอดจนฝึกฝนวิชาชีพไปด้วย

4. เป็นการสร้างทัศนคติให้โรงเรียนและชุมชน ได้ร่วมมือร่วมใจในการจัดการศึกษา ให้ครูได้สำนึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จำเป็นต้องให้การช่วยเหลือชุมชน โดยเฉพาะการให้ความรู้เพิ่มเติมที่ ในเวลาเดียวกันต้องการให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นของเขาเอง หรือชุมชนมีส่วนเป็นเจ้าของด้วย เมื่อโรงเรียนขาดเหลืออย่างไร จะได้ช่วยกันเอง แทนที่จะคอยความช่วยเหลือจากรัฐบาลทางเดียว

5. เป็นการวางรากฐานการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่ชุมชน การดำเนินงานตามหลักการโรงเรียนชุมชน จะสอนให้ทุกคนเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น รู้จักการทำงานร่วมกัน อันเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนั้นยังช่วยสอนให้ทุกคนรักท้องถิ่น รักชาติ ไปในตัว

สรุปได้ว่า ลักษณะและแนวทางของโรงเรียนชุมชน คือ โรงเรียนชุมชนจะจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งการสอนจะเน้นให้ลงมือปฏิบัติจริง มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน ให้ชาวบ้านทุกเพศทุกวัยเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

แนวคิดโรงเรียนชุมชนนี้มาจากแนวคิดเรื่องการศึกษาชุมชน ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่าการศึกษาชุมชนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการเรียนรู้ประสบการณ์และความต้องการต่อเนื่องไปตลอดชีวิต นอกจากนั้นการศึกษาชุมชนเป็นการศึกษามุ่งที่จะจัดการศึกษาให้กับทุกคนโดยไม่จำกัดเพศ วัยและภูมิหลัง โดยจะใช้ชุมชนแต่ละชุมชนเป็นฐานหลักในการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตแก่คนทุกคนในชุมชนนั้นๆ การศึกษาชุมชนพยายามที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ สถาบันและสถานที่ที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนกระบวนการความเป็นไปได้ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษาที่สนองต่อความต้องการและแก้ไขปัญหาของทุกๆ ฝ่ายในทุกๆ ด้านที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อพัฒนาบุคคล กลุ่มชนและชุมชนโดยรวม

ในปัจจุบันได้มีหลายๆ โรงเรียนที่มีความพร้อมได้นำแนวคิดโรงเรียนชุมชนนี้ไปปฏิบัติใช้ จากตัวอย่างโรงเรียนที่มีความพร้อมได้นำแนวคิดโรงเรียนชุมชนนี้ไปปฏิบัติใช้นี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจคุณลักษณะที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาโรงเรียนทั่วไปให้เป็นโรงเรียนที่นำแนวคิดโรงเรียนชุมชนไปปฏิบัติใช้ เพราะคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนขยายขอบเขตไปสู่คนในชุมชน ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนและแนวความคิดโรงเรียนชุมชน อันจะนำไปสู่การจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิตต่อไป ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยพบว่า โครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่จัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติใกล้เคียงกับลักษณะการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน คือ ส่งเสริมให้โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการจัดหลักสูตรท้องถิ่น เน้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นระบบและกระบวนการบริหารแบบฐานโรงเรียนเป็นสำคัญที่บริหารโรงเรียนให้สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น สังคมและตัวผู้เรียน และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนโดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ครอบครัวยุวมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่จัดขึ้น โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีแนวทางปฏิบัติใกล้เคียงกับลักษณะการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวน่าจะมีแนวคิดและหลักการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะและแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนชุมชน และสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นโรงเรียนชุมชน

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจเลือกโรงเรียนที่ตอบรับเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาโรงเรียนในพื้นที่ภาคกลาง เนื่องจากในพื้นที่ภาคกลางมีการกระจายตัวของจำนวนโรงเรียนที่ตอบรับเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่มีบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติมากที่สุด อีกทั้งหลายจังหวัดในภาคกลางอยู่ในพื้นที่ใกล้จังหวัดกรุงเทพฯ จึงน่าจะมีศักยภาพในการพัฒนาโรงเรียนได้สูง จากนั้นผู้วิจัยคัดเลือกตามขนาดของโรงเรียนซึ่งการแยกตามขนาดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งจำนวนนักเรียนตามโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติซึ่งจำแนกขนาดเป็น ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนขนาดกลาง คือ โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนททิวากรราษฎร์บำรุง) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

นอกจากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว ที่กลุ่มโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา ก็เพราะจากการติดต่อประสานงานกับบุคลากรในโรงเรียนและผู้นำชุมชน ผู้วิจัยพบว่าทั้งฝ่ายโรงเรียนและฝ่ายชุมชนต่างให้ความร่วมมือสนับสนุนในการวิจัยเป็นอย่างดีประกอบกับการเดินทางและระยะทางไม่ไกลจึงสะดวกต่อการเดินทางและเหมาะสมกับงบประมาณที่จำกัดของผู้วิจัยอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการจัดการของโรงเรียนที่มีแนวโน้มจะเป็นโรงเรียนชุมชนที่มีจำนวนนักเรียนและมีขนาดแตกต่างกันด้วย ซึ่งจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยมุ่งที่จะนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการศึกษาเปรียบเทียบกับลักษณะของโรงเรียนชุมชนโดยมุ่งศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวโน้มจะเป็นโรงเรียนชุมชนทั้ง 2 ลักษณะ คือ ลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการจัดการของโรงเรียนชุมชน ซึ่งสามารถแยกตามประเด็นที่ศึกษาได้ดังนี้ ลักษณะภายในโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน บทบาทของครู การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน ในส่วนลักษณะภายนอกโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน

ได้แก่ บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน

สาเหตุที่ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทั้ง 2 ลักษณะเพราะจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาชุมชนและโรงเรียนชุมชน พบว่า ลักษณะที่มีผลต่อการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน ได้แก่ ลักษณะชุมชนแวดล้อมในโรงเรียน คนในชุมชน ลักษณะของครูและเจ้าหน้าที่ในโรงเรียน (ทวี ทิมขำ : 2530 ; สวัสดิ์ ยศบุญเรือง : 2541 ; วาด หนูมา : 2540 ; วันชัย รอดฉาย : 2544 ; Decker : 1972)

จากที่กลุ่มโรงเรียนทั้ง 3 แห่งในภาคกลางที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่มีบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า โรงเรียนทั้ง 3 แห่งน่าจะเป็นโรงเรียนชุมชน และเชื่อว่าน่าจะมีโอกาสหรือแนวโน้มที่จะมีลักษณะภายในและลักษณะภายนอกดังกล่าวด้วย

ดังนั้นการศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนจึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากผลจากการศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนนี้จะเป็นแนวทางไปสู่การจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับชุมชนเป็นรูปแบบการศึกษาตลอดชีวิต โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ลงมือปฏิบัติจริง อีกทั้งจากการศึกษาเอกสารและการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าไม่ได้มีหน่วยงานใดสนใจศึกษาเรื่องลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนโดยตรงและไม่ได้มีผู้ใดศึกษาเรื่องลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนนี้มาเป็นเวลานาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก
2. เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่างกันของลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก
3. เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะที่ส่งเสริมให้เป็นโรงเรียนชุมชนและคุณลักษณะที่เป็นอุปสรรคของโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชนโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยมีขอบเขต ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในพื้นที่ภาคกลางที่มีความพร้อมที่ตอบรับจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติ ได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนขนาดกลาง คือ โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนททิวากรราษฎร์บำรุง) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และโรงเรียนขนาดเล็ก คือ โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

2. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งจะศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะภายในและลักษณะภายนอกของโรงเรียนที่มีแนวโน้มจะเป็นโรงเรียนชุมชนในภาคกลาง ตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน จากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารของชุมชนและโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง โดยโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในภาคกลางที่มีความพร้อมและมีขนาดแตกต่างกัน เพื่อศึกษาลักษณะภายในและภายนอกของโรงเรียนชุมชนที่ใช้แนวความคิดการศึกษาชุมชน

โดยที่ ลักษณะภายในและภายนอกของโรงเรียนชุมชน คือ ลักษณะภายในและภายนอกของโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน โดยมีรายละเอียดแต่ละลักษณะดังนี้

2.1 ลักษณะภายในโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน ได้แก่

- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน
- บทบาทของครู
- การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน

2.2 ลักษณะภายนอกโรงเรียนที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชน ได้แก่

- บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน
- แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน
- ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน
- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาชุมชน หมายถึง แนวคิดทางการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยใช้ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของการศึกษากับชุมชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนบริการชุมชน ด้วยการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนและแก้ปัญหาของ

คนในชุมชน โดยให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน จัดการทรัพยากรในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลงมือแก้ปัญหาในตัวเอง เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น และให้ชุมชนนั้นสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง

2. **โรงเรียนชุมชน** หมายถึง โรงเรียนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชนกับโรงเรียน โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและใช้บริการต่างๆ ของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในโครงการทางด้านการศึกษาและโครงการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ คือ โรงเรียนในพื้นที่ภาคกลางที่มีความพร้อมที่ตอบรับว่าจะเข้าร่วมโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่มีบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติ ได้แก่ หนึ่ง โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สอง โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนททิวารราษฎร์บำรุง) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และ โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

3. **ลักษณะภายใน** หมายถึง ลักษณะภายในของโรงเรียนที่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชนแบ่งได้เป็นสี่คุณลักษณะ คือ หนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนและการจัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งบริการชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน สอง การพัฒนาบุคลากรของ โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สาม บทบาทของครู ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน บทบาทต่อชุมชน และการประสานงาน สี่ การจัดกิจกรรมและหลักสูตร 4 ด้านตามแนวความคิดโรงเรียนชุมชน ได้แก่ หลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรอาชีพเป็นศูนย์กลาง การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชนและการพัฒนาชุมชน

4. **ลักษณะภายนอก** หมายถึง ลักษณะภายนอกโรงเรียนที่ได้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนชุมชนแบ่งได้เป็นสี่คุณลักษณะ คือ หนึ่ง บทบาทและคุณสมบัติของผู้นำชุมชน สอง แหล่งทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน สาม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับผู้นำชุมชน สี่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและคนในชุมชน

5. **ผู้นำชุมชน** หมายถึง นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่สำนักงานเทศบาล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่อยู่ในชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หนึ่ง โรงเรียนสุพรรณภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สอง

โรงเรียนวัดไทรใหญ่ (นนทพิวากรราษฎร์บำรุง) อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และ โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล) อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

6. **หลักสูตรชุมชนเป็นศูนย์กลาง** หมายถึง การจัดหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยนำปัญหาภายในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ วิทยาการท้องถิ่น ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาจาก การลงมือปฏิบัติจริง การจัดหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนประเภทนี้จะมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชนมากที่สุด เช่น การจัดหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน การจัดกิจกรรมกลุ่มชมรมภายในโรงเรียนเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. **หลักสูตรอาชีพเป็นศูนย์กลาง** หมายถึง การจัดหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยการเชิญวิทยากรภายในชุมชนที่มีความสำเร็จด้านวิชาชีพมาช่วยจัดหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านอาชีพของชุมชน หรือจัดหน่วยแนะแนวด้านอาชีพและให้ความรู้ด้านอาชีพแก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นการฝึกด้านอาชีพให้ หรือให้ความรู้ด้านวิชาชีพเพิ่มเติม

8. **การให้บริการอาคาร สถานที่ สิ่งของกับชุมชน** หมายถึง การให้บริการด้านอาคารสถานที่ อุปกรณ์และวัสดุของโรงเรียนให้แก่คนในชุมชนหรือหน่วยงานทั้งของภาครัฐและเอกชนภายในชุมชน

9. **การพัฒนาชุมชน** หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนภายนอกโรงเรียนโดยกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นจะอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งโรงเรียนเป็นฝ่ายริเริ่มจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนขึ้นและโรงเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชน โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันและดำเนินการร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน และให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนด้วย เช่น สอนวิธีดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เกิดองค์ความรู้และวิธีการที่เหมาะสมที่จะเป็นลักษณะเงื่อนไขให้พัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชุมชนตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน
2. เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย การวางแผนปฏิบัติการดำเนินงานรวมทั้งการติดตามนิเทศผลเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนชุมชนตามแนวความคิดการศึกษาชุมชน
3. โรงเรียนได้รับความร่วมมือในการจัดการศึกษาจากชุมชนมากขึ้น และชุมชนได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพของโรงเรียน
4. โรงเรียนและชุมชนมีความเข้มแข็ง มีปัจจัยที่เอื้อต่อกันได้ โดยลดการอาศัยปัจจัยช่วยเหลือจากภายนอก
5. ชุมชนในพื้นที่ห่างไกลมีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน